

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 46 -

april-mei-juni 2005

Cristina Metsys

*Cristina Metsys door Quentin Metsys,
brons, 1491, schaal $\frac{3}{4}$*

In het museum Ridder Mayer van den Bergh te Antwerpen kan men de oudste medaille uit de Zuidelijke Nederlanden bewonderen. Het is het portret in brons van Cristina Metsys. Het werd in 1491 gemaakt door haar schoonbroer Quentin Metsys (ca. 1462-1530). Metsys is wereldberoemd als schilder en iedere numismaat kent zijn schilderij "De bankier en zijn echtgenote" uit de verzamelingen van het Musée du Louvre te Parijs. Hij groeide op in een familie van slotenmakers en ijzerkramers te Leuven en leerde er zeer vroeg metaal te bewerken. Iedereen kent het hem toegeschreven prachtig smeedwerk van de waterput voor de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Antwerpen. De kunstenaars in die tijd waren veelzijdig. Dit was ook het geval met Quentin Metsys die naast schilder en kunstsmid eveneens medailleur was.

Verantwoordelijke uitgever : L. VERBIST, Berkelei 31, 2860 SINT-KATELIJNE-WAVER

Afgifte Kantoor Gent X P209161

*De bankier en zijn echtgenote, Quentin Metsys,
olieverf op paneel 74 x 68 cm, 1514, Louvre Parijs.*

Van hem zijn een achttal medailles gekend waaronder zijn alom geprezen portret van Erasmus waarvan originelen en nagietsels in brons en lood te vinden zijn in de meest befaamde penningkabinetten. De eerste penning uit deze reeks van acht is het portret van zijn schoonzuster Cristina waarvan het museum Mayer van den Bergh het enig gekend exemplaar bezit, alhoewel.....

Enkele jaren geleden kocht een vriend bij een antiquair een koffer met oud tin: keukengerei, bestek én het portret in tin van Cristina Metsys! Meer dan waarschijnlijk gegoten ten tijde van Quentin Metsys of kort daarna. Hiervan maakte mijn vriend een haarscherpe kopij in gips. Twee jaar geleden kwam medailleur Pieter Van Nieuwenhuizen uit Amsterdam onder de indruk van deze kopij en maakte er een mal van in silicone. Via deze mal goot hij zelf enkele exemplaren in gips en liet hij er ook meerdere gieten in een bronsgieterij te Schoonhoven. Zo konden de leden van de vzw "Promotie van de Medaille", tijdens de laatste algemene vergadering van deze vereniging in 2004, een kopij van dit klein historisch kunstwerk aanschaffen.

De medaille zoals wij die vandaag kennen werd geboren in 1438-1439 toen Antonio di Puccio Pisano, beter gekend als Pisanello (ca. 1395-1455), het portret ontwierp van de byzantijnse keizer Johannes VIII Paleologos (1391-1448) toen deze aanwezig was te Ferrara in 1438 voor het concilie van de rooms-katholieke en grieks-orthodoxe kerken. Meer dan 50 jaar later maakte Quentin Metsys zijn eerste medaille met het portret van Cristina. Er is in deze penning en ook zijn zelfportret uit 1495 geen enkele invloed te bespeuren van Pisanello en diens navolgers. De verschillen springen in het oog. Deze twee medailles van Metsys zijn eenzijdig, hebben een zwaar reliëf, een hoog opstaande rand en het lettertype is groot en uiterst verzorgd. In tegenstelling tot de medailles van de Italiaanse Renaissance, die gegoten werden volgens de "verloren was" techniek, zijn de medailles van Metsys waarschijnlijk gegoten in een gegraveerde stenen of houten mal. Dus wel degelijk een originele aanpak van de penning in onze contreien, los van alle buitenlandse invloed. Dit maakt deze medaille

van Cristina Metsys zo interessant. Het is pas later, in 1519, wanneer Metsys zijn Erasmus-penning maakt in opdracht van Erasmus zelf, dat men van een Italiaanse invloed zou kunnen spreken. Maar dat is dan waarschijnlijk te wijten aan de nauwkeurige richtlijnen die Metsys van Erasmus kreeg. De medaille is nu tweezijdig met de voor- en keerzijde die mekaar aanvullen zoals het past bij een volwaardige medaille. De epigrafië is kleiner, de hoog opstaande boord is verdwenen en het reliëf is merklijk lager.

Erasmus door Quentin Metsys, brons, 1519, schaal ½

Dat Quentin Metsys een begaafd medailleur was zal niemand meer betwisten. Onlangs kreeg ik een brief van Firmin De Smet waarin hij in de laatste paragraaf bondig en zeer raak zijn mening geeft in verband met de medaille van Cristina Metsys, meteen een passend slot voor dit artikel: “Quentin Metsys heeft voor het portret van Cristina de moeilijkste stand gekozen namelijk in vooraanzicht. Zijn medaille is sober, strak van lijn en ondanks het klein formaat levendig maar vol ingetogenheid. De vergelijking met buitenlandse portretpenningen heeft hij glansrijk doorstaan”.

Enkele bibliografische gegevens:

FORRER Leonard, *Biographical dictionary of medallists*, Spink & Son Ltd, London, 1907, volume III, blzn. 606 en 607, afbeelding blz. 607.

TOURNEUR Victor, *Quentin Metsys, médailleur*, in *Revue belge de numismatique et de sigillographie*, 1920, blzn. 154 en 155, afbeelding plaat VIII, 1.

BABELON Jean, *La médaille et les médailleurs*, Payot, Paris, 1927, blz. 115.

FREDERIKS J.W., *Nederlandsche penningen*, Allert De Lange, Amsterdam, 1947, blzn. 16 en 17, afbeelding nr. 1.

Médailleurs et numismates de la Renaissance aux Pays-Bas, Bibliothèque Royale, Bruxelles, 1959, blz. 34, nr. 16.

JONES Mark, *The art of the medal*, British Museum Publications Ltd, London, 1979, blz. 45.

SMOLDEREN Luc, *Quentin Matsys (Metsys, Massys)*, in *The currency of fame*, Thames and Hudson Ltd, London, 1994, blz. 349.

SCHLÜTER Lucy L.E., *Erasmus op de penning*, Erasmus universiteit Rotterdam, 1997-1998, blzn. 6-10.

Willy Faes, m.m.v. Firmin De Smet.